

הלכות הדף היומי

מסכת יבמות

תוכן

- א. שלשה אחין שנים נשואים שתי אחיות ... מת אחד מבעלי אחיות ועשה בה מופנה מאמר ואח"כ מת אחיו השני ... מוציא את אשתו בגט ובחליצה ואשת אחיו בחליצה.....1
- ב. אשתו ארוסה לא אונן ולא מטמא לה וכן היא לא אוננת ולא מטמאת לו1
- ג. מתה אינו יורשה מת הוא גובה כתובתה.....3
- ד. כל העושה מאמר ביבמתו פרחה ממנו זיקת יבמין וחלה עליה זיקת אירוסין.....5
- ה. שומרת יבם בין יבם אחד בין שני יבמין ... לא לאחד ולא לשנים.....6
- ו. נערה המאורסה אביה ובעלה מפירים נדריה.....6

דף כט.

א. שלשה אחין שנים נשואים שתי אחיות ... מת אחד מבעלי אחיות ועשה בה מופנה מאמר ואח"כ מת אחיו השני ... מוציא את אשתו בגט ובחליצה ואשת אחיו בחליצה

שלשה אחים¹, שנים מהם נשואין שתי אחיות, ואחד פנוי ומת אחד מבעלי האחיות, ועשה בה הפנוי מאמר, ואחר כך נפלה אחותה לפנוי, אינה נדחת מפני הראשונה שהיא אחותה, כיון שלא עשה בה אלא מאמר שאינו קונה קניין גמור², אולם גם אינו יכול לכנוס הראשונה שהאחרונה אוסרת אותה, שהרי נעשית צרתה ושתייהן אסורות עליו, ולפיכך יוציא בעלת המאמר בגט למאמרו, וחליצה לזיקתו והאחרונה בחליצה לבר.

דף כט:

ב. אשתו ארוסה לא אונן ולא מטמא לה וכן היא לא אוננת ולא מטמאת לו

¹ שו"ע ונו"כ קעה ו

² לבוש ובאה"ג שם

הלכות הדף היומי

מסכת יבמות

ארוסה בלשון התורה והחכמים, היא אשה שנתקדשה לאיש באחת מהדרכים שהאשה נקנית בהן, ועוד לא נישאת לו. הארוסה היא אשת איש גמורה, שאם בא עליה אחר חוץ מבעלה חייבים מיתת בית דין, ואינה ניתרת לאחרים אלא אם יגרשה הבעל בגט, או שמת בעלה.

והבדלים רבים יש בין ארוסה לנשואה וביניהם – אשתו נשואה³ שהיא כשרה, חייב להטמאות לה⁴ וכן שומרת יבם⁵ ואפילו הוא כהן, וכשם שהוא מיטמא לה כך היא נטמאת לו⁶, אבל פסולה, או גרושה שגירשה, או ארוסה, אינו אונן בשבילה אינו מטמא לה, ואם הוא כהן אסור להטמאות לה, מדכתיב (ויקרא כא פסוק ב) **פִּי אִם לְשֹׂארוֹ תִקְרַב אֵלָיו, דְּהֵיִינוּ נְשׂוּאָה שִׁישׁ לָהּ עִמּוֹ קִרְבַּת בֶּשֶׁר, וְלֹא הָאֲרוּסָה אֵלָיו. וְלֹא הַגְּרוּשָׁה, שֶׁעֲכָשׂוּ אִינָה שְׁלוֹ.** וכיון שהוא אינו מטמא לה כן היא בין הפסולה או הארוסה או הגרושה לא אוננים לו ועל אף שמצוה הוא לטמא למתים האמורים בפרשה, ארוסה אינה חייבת⁸ ואינה מצווה⁹ לטמא לארוס שלה. אבל הרשות בידה¹⁰. ואם נפטר ברגל י"א¹¹ שאסורה להטמאות לו שישראלים מוזהרים על הטומאה מונבלתם לא תגעו¹².

³ שו"ע ונו"כ אבהע"ז נה"ה ויו"ד שע"ד

⁴ עיין במשנה למלך פ"ב מהלכות אבל שנסתפק אם נתקדשה קדושין דרבנן מהו מי אתי קדושין דרבנן ודחי עשה דלה יטמא או לא והביא ראיה דאין כח בקדושי דרבנן לדחות העשה דלה יטמא [ע"ש אבל אין ראייתו מכרעת דהנמ"ד יבמות שהביא שם לא מיירי אלא שאין בכח קדושי דרבנן לעבור על ל"ת דלא יטמא משא"כ הכא י"ל דיש בכח קדושי דרבנן לדחות העשה דלה יטמא בשב"ב ואל תעשה]. וכי עוד שמה שלא נסתפק אפילו בנשואה וכגון קטנה שנשואה דנשואה דרבנן היינו משום דנשואה פשיטא דאינו מטמא לה משום טעמא דבעולה דק"ל דאינו מטמא לאנוסה ולמפונה ואפילו נכנסה לחופה ולא נבעלה ג"כ אינו מטמא לה אתיה דכל נשואה בחזקת בעולה. פ"ת שם ג

⁵ ספר עצי אלמוגים [הלכות שניות לעריות סימן ב סוף ס"ק י] תמה מיבמות (כ"ט ב') ומתוספות שם (ג"ו ע"א ד"ה מן). וכן קשה לי מדברי הרא"ש ביבמות (דף ג"ו פ"ו סימן ה) דמבאר דבלא ביאה אין מטמא לשומרת יבם, וכן משמע בפירוש רש"י בסוטה (כ"ד ב' ד"ה דהא) וסנהדרין (ס"ט ע"א ד"ה קנאה) ונדה (מ"ד ע"ב ד"ה אם בא). ועוד קשה לי דאמאי גבי הפרת נדרים אינו מפר כמו שכתוב סימן רל"ד [סעיף ז], וגרע מארוסה [שם סעיף ה], וכאן עדיפא. יד אברהם שם.

⁶ דחייבת למפל בקבורתו מדרבנן ולכך היא אוננת עליו. המקנה קונטרס אחרון אבהע"ז שם

⁷ לבוש וביאור הגר"א שם וח"מ באבהע"ז שם טו

⁸ ש"ך שם ד

⁹ ח"מ שם טז

¹⁰ גם אם היא בת כהן ואשת כהן דהא בנות אהרן לא הוזהרו על הטומאה

¹¹ פ"י שני ברש"י בסוגיין

¹² אם כן מוכח מזה דאשה נמי חייבת לטהר עצמה ברגל. ומהתימא על כל הפוסקים ראשונים ואחרונים שהשמיטו את זה (ו) בגוף הדין שחייבים לטהר את עצמו ברגל. בית הלל יו"ד שם. ועיין באר היטב יו"ד שע"ג שם שכתב "או דוקא כל הפוסקים שהרי הרמב"ם הביאו בפט"ז מטומאת אוכלין והסמ"ג בעשין רמ"ו. וכן הפוסקים המדברים בדינין שאינן נהוגין עכשיו מביאים ג"כ דין זה. משא"כ הרא"ש והטור ושאר פוסקים שאינן

הלכות הדף היומי

מסכת יבמות

וכן אשתו¹³ הנשואה ושומרת יבם¹⁴ מתאבל עליה וכשם שהוא מתאבל על אשתו, כך היא מתאבלת עליו אבל אשתו הארוסה אין חייב להתאבל עליה, והיא אינה חייבת עליו.

אם היה לו קטטה עם אשתו והיה דעתו לגרשה ומתה מתוך הקטטה¹⁵, וכל שכן אם הסכימו להתגרש ומת אחד מהם¹⁶.

ג. מתה אינו יורשה מת הוא גובה כתובתה

ארוסתו שמתה, אינו יורשה, שבירושת הבעל כתוב (שם) שארו, וזו אינה שארו, ואף להסוברים שירושת הבעל מתקנת חכמים¹⁷, לא תיקנו אלא

מביאין אלא דינין הנהוגין אין מביאין דין זה. כי עיקר הדין לטהר ברנל קאי על זמן הבית שהיו צריכין להיות טהורים לאכול בקדשים כמ"ש רש"י ורמב"ם. אבל בזמנ"ז אין נפקותא בזה בין הרנל לכולי שתא שהרי טמאי מתים אנן ואין לנו אפר פרה ומה גם גזרו מומאה על ארץ העמים ומה טהרה שייך ביה. ואף שאיזה פוסקים כתבו שגם בזמנ"ז חייב אדם לטהר עצמו ברנל לאו מטומאת מת ושרץ קאמרי אלא מטומאה היוצא מגופו של אדם וכדומה. וגם מרמזת הטהרה על טהרת הנפש. ועיי"ש בפ"ת אבהע"ז שם שדייק מדברי הב"ש משמע דס"ל שדברי רש"י הנ"ל קאי גם על זמן הזה לפי דהחויב לטהר עצמו ברנל הוא גם בזה"ז. אבל מלשון הטור וש"ע שכתבו אינה חייבת משמע דס"ל שדברי רש"י הוא רק על זמן הבית וכמו שבאמת לא נמצא בטור וש"ע בשום מקום שזיכירו חויב זה וכ"כ בת' שאנת ארי' סי' ס"ה דהא דאמרי' חייב אדם לטהר עצמו ברנל אינו נוהג בזה"ז ע"ש וכ"כ בשו"ת יד אליהו סי' ס"ח והובא בשו"ת בא"ח סי' תקכ"ט ע"ש.

¹³ שו"ע שם ד

¹⁴ ובפשוטו מתאבל על שומרת יבם כיון דמיטמא לה ועי' בכה"ג וכ"כ תשובת משה חלק יו"ד סימן כ"ז כיון דמטמא לה [סימן שעג סעיף ד] הוא הדין מתאבלין עליה. חי' רע"א וגליון מהרש"א שם. אולם עי' בתשו' פרח מטה אהרן ח"ב סי' ק' דשומרת יבם שמתה אין היבם מתאבל עליה ע"ש וכן בתשו' נחפה בכסף יו"ד סי' א' הובא בס' ברי"י שקיל וטרי בכל דברי המשאת משה ומסיק כדברי הרב פרח מ"א שאינו חייב להתאבל. פ"ת שם ב

¹⁵ חי' רע"א שם מהי"ש (פ"ב דגיטין סי' ד') דאינו מתאבל עליה ועי' בספר בית מאיר לאה"ע (סי' צ' ס"ה

¹⁶ חי' חת"ס בשו"ע שם וסיים וצ"ע למעשה.

¹⁷ שלחלכה נחלקו גאונים וראשונים: יש פוסקים שירושת הבעל היא מן התורה שאין הבעל יורש את אשתו אלא מדרבנן, אלא שעשו בה חיזוק כשל תורה, בין לענין סילוק ובין לדינים אחרים, או שעשו בה חיזוק יותר משל תורה, שאף אם יכול אדם להסתלק מירושתה של תורה, אינו יכול להסתלק מירושת הבעל שהיא מדרבנן דעת רש"ג בתשוה"ג הרכבי סי' רב; רה"ג בתשוה"ג שע"צ חיד' ש"ד סי' נג; רי"ף כתובות סד א; השנות הראב"ד אישות פי"ב ה"ג ונחלות פ"א ה"ח, ועי' כתוב שם כתובות פג א שכ' שהיא דרבנן, וצ"ע; עי' סה"י לר"ת (שלוזינגר) סי' לג; רמ"ך אישות שם; רשב"א ב"ב מט א וקיב א ובשו"ת ח"ב סי' רכא; רא"ש כתובות פ"ה סי' לה וב"ב פ"ט סי' מז ושו"ת הרא"ש כלל נה סי' א וי; עי' פסקי ריא"ז ב"ב פ"ח ה"א אות מ; רי"ו מישורים נכ"ג ח"; טור אהע"ז סו"ס צב, וסותר למש"כ בס"י סט, ועי' חי' הגהות שם שעיקר דעתו שהיא מה"ת, אבל בב"ח ופרישה סי' עב כתבו להיפך; ר"ן ב"ב קיב א; תשב"ץ ח"א סי' קנ וח"ב סי' סו וקסב ורצב תיקון ג; ה"ר יקר הלוי בשו"ת מהרי"ל סי' עו; שו"ת הרמ"א סי' קיב; שו"ת מהרשד"ם אהע"ז סי' קכה, שכ"ד רוב הפוסקים; עי' שו"ך חו"מ סי' קג ס"ק יט. וכ"מ ברמ"ה ב"ב פ"ח אות לא – לה ובאגודה כתובות פד א, שירושת הבעל היא מן התורה,

ודעת תשו' גמ"מ סי' רכה; ראב"ן כתובות פד א; רמב"ם אישות שם וה"ט ונחלות שם: מדברי סופרים, ונחלות פ"ו ה"ח ושמיטה ויובל פ"א הכ"א: מדבריהם, ושו"ת הרמב"ם פאר הדור סי' ה ופהמ"ש כתובות פ"ט מ"א: דרבנן, ופהמ"ש (קאפח) ב"ב פ"ח מ"א ובכורות פ"ח מ"י, (אבל בפהמ"ש לפנינו שם ושם כ' שהיא מה"ת, ועי' תו"ט בכורות שם), ועי' מ"מ וכ"מ נחלות פ"א שם; עיטור אות ת תנאי ענין ראשון (מהדרו רמ"י ח"א דף לו),

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת יבמות

בנשואה ולא בארוסה. ואין הארוס חייב בקבורתה, שחיוב קבורתה הוא מפני שיורש אותה, וארוסה אינו יורשה, אלא אביה יורשה ואביה קוברתה, כשם ששאר הזכויות והחובות שיש לאב ביחס לבתו קיימים אף כשהיא ארוסה אלא אביה יורשה ואביה קוברתה.

כתב לארוסתו¹⁸ כתובה אם מת או גירשה, ו"א¹⁹ שגובה עיקר כתובה מבני חורין, ואין הנכסים משועבדים לכתובה, ואינה גובה תוספת כלל, הואיל ולא כנסה. וי"א²⁰ שגובה מנכסים משועבדים ככל חיוב הכתוב בשטר. אבל אם אירס אשה ולא כתב לה כתובה, ומת או גירשה והיא ארוסה, אין לה כלום, ואפילו העיקר, שלא תקנו לה עיקר כתובה עד שתנשא או עד שיכתוב. וי"א²¹ דארוסה יש לה כתובה, אבל נוהגין כסברא הראשונה²². ואם כתב למשודכת וחזרו בהן קודם אירוסין, אפי' מנה ומאתים אין לה שלא כתב לה אלא ע"מ לקדשה ולכונסה²³.

אפילו כתב כתובה לארוסתו²⁴, אינו יורשה, אף על פי שנתקרב להינשא עד כדי כך. וכן הבא על ארוסתו בבית חמיו, באופן שאינה נעשית נשואה בביאה זו, אינו יורשה. נכנסה לחופה, שהיא כנשואה לכל דבר, אפילו מתה קודם שנבעלה, הרי זה יורשה.

הובא בהגמ"ר כתובות סי' רצד, אבל באות מ' מרד (ח"ב סוף דף סח) הביא ד' הרי"ף; סמ"ג עשין מח, ועי"ש עשין צו: מפי הקבלה, והסמיכוה למדרש המקראות, ור"א שטיין שם בדעתו שר"ל מדרבנן; ה"ר נתן ב"ר מאיר בבעה"ת ש"ו ח"ד; שו"ת מהר"ם מר"ב ד' קרימונה סי' קצב ובתשו' בעה"ת סי' עו; תשומי"י נשים סי' לה ותשו' ופסקים מחכמי אשכנז וצרפת סי' קג; החינוך מ' ת; ר"א מן ההר יבמות פט ב; מאירי יבמות שם וכתובות פג ב וגיטין עז א וב"ב קיב א, ועי' מאירי שבועות מח ב; אר"ח ח"ב עמ' 83 – 84. וכ"מ בס' המכריע סי' מז ובפרי"ד כתובות פג א, ועי' שו"ת מהרי"ל החדשות סי' קל ושו"ת הב"ח סי' כד. שאין הבעל יורש את אשתו אלא מדרבנן, ובכ"ש אהע"ז צ"ס ק"א הביא שתי הדיעות

¹⁸ שו"ע אבהע"ז נהו

¹⁹ דעת הרמב"ם וכן פסק המחבר

²⁰ הרא"ש בפ' אעפ"י ס"ק ה' השיג על הרמב"ם בדין זה עיין שם שכתב דלמה לא תהא כתוב' מנה או מאתים כשאר מלוה בשטר לגבות ממשעבדי נהי דתוספת לא כתב לה אלא ע"מ לכנסה מ"מ שטר גמור הוי לענין מנה מאתים. ח"מ שם יח וב"ש יב

²¹ ועיין בביאור הגר"א כד' וכן עיקר להלכה דראייתם מוכרחת מאוד. ובודאי כל הסוגיות מוכיחות די"ל כתובה".

²² שאפילו אם ארוסה יש לה כתובה, הרי זה בימי קדם שדרכם היה לכתוב לקצת ארוסות כתובה, או כשלא נהגו כלל לכתוב כתובה אפילו נשואה, אבל בימינו שלכל נשואה כותבים כתובה ולארוסה אין כותבים, אין לארוסה כתובה כלל כשלא כתב לה. ועיין ביאור הגר"א שם שכתב אגם המנהג שכ' הרב ג"כ נכון.

²³ ח"מ שם יט וב"ש יג מהריב"ש

²⁴ שו"ע שם

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת יבמות

ד. כל העושה מאמר ביבמתו פרחת ממנו זיקת יבמין וחלה עליה זיקת אירוסין

מצוות יבום – מן התורה אין צריך לקדשה²⁵, אלא בא עליה וחכמים תקנו שיקדש היבם את היבמה ואחר כך יבוא עליה, שתיקנו חכמים שלא יבוא היבם על היבמה עד שיקדשנה בפני עדים, בכסף או בשטר, ואומר לה התקדשי לי במאמר יבמין²⁶, והוא נקרא מאמר. ולהלכה מאמר אינו קונה אלא מדרבנן²⁷.

לאחר המאמר, יש מן הראשונים שסוברים – להלכה²⁸ שאינו צריך לעשות חופה, שלא פרחת ממנו הזיקה על ידי המאמר, ואינה חשובה כארוסה, שצריך לעשות בה חופה וכן נראה דעת המחבר בשו"ע. ויש מן הראשונים שכתבו שיש לעשות חפה לפני שהוא מקיים מצות יבום כמקדש שאר אשה²⁹, משום שבתקנת חכמים לעשות מאמר, נכלל שישא את היבמה בדרך שנושאים אשה שאינה יבמה³⁰ וכן דעת הרמ"א.

צריך היבם לברך ברכת חתנים כשם שצריך לקדש את יבמתו בעשרה, וכמו שמברכים בנישואי שאר כל הנשים³¹. על המחלוקת אם נכלל בתקנת מאמר שיכתוב היבם כתובה ליבמה, ע"ע כתובת יבמה.

²⁵ שו"ע אבהע"ז קסו ב

²⁶ ב"ש שם ב

²⁷ בירושלמי יבמות פ"ב ה"א ופ"ג ה"ד ופ"ה ה"א. לדעת רבי אלעזר בן ערך הוא מן התורה ושדעת חכמים שמאמר קונה ומשייר, שקונה מקצת, ומשייר מקצת, ואינו קונה קנין גמור, ועי' קר"א יבמות יט: ומ: ונא: ואו"ש קונ' זיקה אות לו ואילך בד' הירושלמי שם, שהנדרון שם הוא קנין מה"ת, ואף לדעת ב"ה

²⁸ מאירי בסוגייתנו ר"ז תא"ו נכ"ה ח"ג; ישועת דוד אה"ע סי' כה (ושי' ר"ד פוברסקי שם אות תסה), בד' רמב"ם יבום פ"ב ה"א וב' ושו"ע אה"ע קסו ב, שלא הזכירו כניסה להופה

²⁹ עי' העיטור אות כ כתובת יבמין (לז' ד) בשם גאון; עי' תשו' הר"ש שבתשו' מ"י נשים סי' יח ובהגמ"ר קדושין סי' תקמה; עי' פסקי ריא"ז יבמות פ"ב ה"א ופ"ו ה"א; עי' הגמ"ר יבמות סי' קיט; רמ"א אה"ע קסו ב

³⁰ עי' ב"ח אה"ע שם; קר"א וח"ב שם, ועי' שי' ר"ד פוברסקי כתובות ז ב אות תסג ואילך. ואפשר עוד שסוברים שאף להלכה מדרבנן פקעה הזיקה ע"י המאמר

³¹ רמב"ם יבום פ"ב ה"ב; העיטור בשם גאון שם; סמ"ג עשין נא; סמ"ק מ' רפו; עי' תשו' הר"ש שם; ריא"ז יבמות פ"ו ה"א, הובא בש"ג שם יז ב בדפי הרי"ף; כלבו סי' עח. ועי' ב"ח שם. ועי' ישועת דוד אה"ע סי' כה (ושי' ר"ד פוברסקי שם אות תנ ותסא ואילך), שאם לא עשה מאמר (עי' ציון 34 ואילך) לא יברך ברכת נישואין. ועי' מושי"ע שם, שלא נזכר שמברכים ברכת חתנים, ואפשר שסוברים שאין בזה חידוש.

הלכות הדף היומי

מסכת יבמות

ה. שומרת יבם בין יבם אחד בין שני יבמין ... לא לאחד ולא לשנים

שומרת יבם³², אין היבם מפר, אפילו אין שם אלא יבם אחד³³, ואפילו עשה בה מאמר, מכיון שמאמר אינו קונה את היבמה לגמרי אלא רק מדרבנן³⁴. ואף אם נתחייב במזונותיה³⁵. ואפילו ביבמה שהיתה מאורסה לבעלה שמת גם אם יפרו שניהם, היבם והאב, בשותפות, אינו מופר, שהרי היבם גרוע מהארוס.

ו. נערה המאורסה אביה ובעלה מפירים נדריה

במסכת כתובות ומסכת נדרים יבואר בעזה"ת שאין³⁶ הארוס זוכה בהפרת נדריה של ארוסתו עד שתיכנס לחופה, אלא שאם היא נערה, הארוס מיפר ביחד עם האב. היפר האב ולא היפר הבעל, היפר הבעל ולא היפר האב, אינו מופר.

³² שו"ע ונו"ב יו"ד רלד ז

ואף לסוברים יש זיקה, מכל מקום אין היבמה גמורה כל כך לאישה כנערה המאורסה, שאם בא עליה אחר אינו חייב סקילה. ר"ן נדרים עה

³⁴ ש"ך שם יז

³⁵ בן מוכרח לאוקימתא שר"א בנתחייב במזונותיו ור"ע חולק, ריטב"א נדרים עה, ועי' תוס' בסוגיין וריטב"א נדרים

³⁶ שו"ע יו"ד רלד ה